



Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (deviata komora)

z 20. apríla 2023 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách – Smernica 93/13/EHS – Články 3 až 6 – Kritériá posúdenia nekalej povahy zmluvnej podmienky – Požiadavka transparentnosti – Skupinová poisťná zmluva – Trvalá invalidita spotrebiteľa – Povinnosť poskytnúť informácie – Neoznámenie podmienky o obmedzení alebo vylúčení krytia poisteného rizika“

Vo veci C-263/22,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd, Portugalsko) z 8. apríla 2022 a doručený Súdnemu dvoru 20. apríla 2022, ktorý súvisí s konaním:

Ocidental – Companhia Portuguesa de Seguros de Vida SA

proti

LP,

za účasti:

Banco Comercial Português SA,

Banco de Investimento Imobiliário SA,

SÚDNY DVOR (deviata komora),

v zložení: predsedníčka deviatej komory L. S. Rossi, sudcovia S. Rodin a O. Spineanu-Matei (spravodajkyňa),

generálny advokát: P. Pikamäe,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– LP, v zastúpení: E. Abreu, advogada,

* Jazyk konania: portugálčina.

- portugalská vláda, v zastúpení: P. Barros da Costa, L. Medeiros, A. Pimenta a A. Rodrigues, splnomocnené zástupkyne,
- Európska komisia, v zastúpení: I. Melo Sampaio, I. Rubene a N. Ruiz García, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 3 ods. 1 a 3, článku 4 ods. 2 a článku 5 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi spoločnosťou Ocidental – Companhia Portuguesa de Seguros de Vida SA (ďalej len „Ocidental“), ktorá je poisťovacou spoločnosťou so sídlom v Portugalsku, na jednej strane a LP, ktorá je spotrebiteľkou, na druhej strane vo veci odmietnutia tejto spoločnosti zaplatiť splátky vyplývajúce zo zmluvy o úvere v nadväznosti na trvalú invaliditu LP ako poistenej osoby, a to z dôvodu údajnej neplatnosti alebo nevykonateľnosti poistnej zmluvy uzatvorenej medzi spoločnosťou Ocidental a LP.

Právny rámec

Právo Únie

- 3 Podľa šestnásteho a dvadsiateho odôvodnenia smernice 93/13:

„... keďže pri hodnotení dobrej viery sa musí brať ohľad najmä na stabilitu zmluvného postavenia strán bez ohľadu na to, či spotrebiteľ bol stimulovaný k súhlasu s podmienkami a či tovar alebo služby boli predávané na osobitnú objednávku spotrebiteľa; keďže požiadavka dobrej viery môže byť splnená predajcom alebo dodávateľom, keď s inou stranou, ktorej oprávnené záujmy brali do úvahy, zaobchádzajú čestne a rovnocenne;

...

... keďže zmluvy by mali byť vypracované zrozumiteľne [jasne a zrozumiteľne – *neoficiálny preklad*], mal by mať spotrebiteľ skutočne príležitosť preskúmať všetky podmienky a ak má pochybnosti mal by platiť výklad najpriaznivejší pre spotrebiteľa“.

- 4 Článok 3 tejto smernice stanovuje:

„1. Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.

...

3. Príloha obsahuje indikatívny a nevyčerpávajúci zoznam podmienok, ktoré sa môžu považovať za nekalé.“

5 Článok 4 uvedenej smernice znie:

„1. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia článku 7, nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.

2. Hodnotenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na primeranú cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú zrozumiteľné [jasné a zrozumiteľné – *neoficiálny preklad*].“

6 Článok 5 tej istej smernice stanovuje:

„V prípade zmlúv, v ktorých sú všetky alebo niektoré podmienky ponúkané spotrebiteľovi v písomnej forme, musia byť vždy tieto podmienky vypracované zrozumiteľne [jasne a zrozumiteľne – *neoficiálny preklad*]. Keď existuje pochybnosť o zmysle podmienky, prednosť má výklad priaznivejší pre spotrebiteľa. Toto pravidlo výkladu neplatí v súvislosti s postupmi stanovenými v článku 7 ods. 2“

7 Článok 6 ods. 1 smernice 93/13 stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok.“

8 Príloha tejto smernice s názvom „Podmienky uvedené v článku 3 ods. 3“ znie:

„1. Podmienky, ktorých zmyslom alebo účinkom je:

...

i) neodvolateľne zaviazať spotrebiteľa k podmienkam, s ktorými sa skutočne nemohol oboznámiť pred uzavretím zmluvy;

...

...“

Portugalské právo

Zákonný dekrét č. 176/95

- 9 Článok 4 Decreto-Lei n° 176/95 (Estabelece regras de transparência para a actividade seguradora e disposições relativas ao regime jurídico do contrato de seguro) (zákonny dekrét č. 176/95, ktorým sa stanovujú pravidlá transparentnosti pri poisťovacej činnosti a ustanovenia o poisťnej zmluve) z 26. júla 1995 (*Diário da República* I, série I-A, č. 171 z 26. júla 1995, s. 4740), nazvaný „Skupinové poistenie“, stanovuje:

„1. Pokiaľ ide o skupinové poistenie, poisťník musí povinne informovať poistených o dohodnutom krytí a dohodnutých vylúčeníach, povinnostiach a právach v prípade poisťnej udalosti a o následných zmenách, ktoré môžu v tejto oblasti nastať, a to podľa vzoru vypracovaného poisťiteľom.

2. Poisťník je povinný preukázať, že poskytol informácie uvedené v predchádzajúcom odseku.

3. Pokiaľ ide o skupinové poistenie príspevkového typu, ak si poisťník nesplní povinnosť uvedenú v odseku 1, musí na svoje náklady prevziať podiel poisteného na poisťnom plnení bez toho, aby poistený stratil akékoľvek krytie, a to až do predloženia dôkazu o splnení tejto povinnosti.

4. Zmluva môže stanoviť, že povinnosť informovať poistených uvedená v odseku 1 preberá poisťiteľ.

5. Pokiaľ ide o skupinové poistenie, poisťiteľ musí poskytnúť poisteným na ich žiadosť všetky informácie, ktoré sú potrebné pre správne pochopenie zmluvy.“

Zákonný dekrét č. 446/85

- 10 Článok 5 Decreto-Lei n° 446/85 (Institui o regime jurídico das cláusulas contratuais gerais) (zákonny dekrét č. 446/85, ktorým sa zavádza právny režim všeobecných zmluvných podmienok) z 25. októbra 1985 (*Diário da República* I, série I-A, č. 246 z 25. októbra 1985, s. 3533), nazvaný „Oznámenie“, stanovuje:

„1. Úplné znenie všeobecných zmluvných podmienok sa musí oznámiť osobám prístupujúcim k zmluve, ktoré sa obmedzia na ich podpísanie alebo prijatie.

2. Všeobecné zmluvné podmienky musia byť oznámené vhodným spôsobom a v dostatočnom predstihu tak, aby sa s ohľadom na význam zmluvy, ako aj na rozsah a zložitosť podmienok mohla každá osoba konajúca s náležitou starostlivosťou s nimi plne a účinne oboznámiť.

3. Dôkazné bremeno v súvislosti s primeraným a účinným oznámením znáša zmluvná strana, ktorá druhej zmluvnej strane predkladá všeobecné zmluvné podmienky.“

- 11 Podľa článku 8 tohto zákonného dekrétu:

„Za vylúčené z individuálnych zmlúv sa považujú:

a) podmienky, ktoré neboli oznámené v súlade s článkom 5;

...

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 12 LP a jej manžel uzavreli zmluvu o úvere so spoločnosťou Banco de Investimento Imobiliário SA (ďalej len „banka“). V tomto rámci pristúpili k skupinovej poistnej zmluve (ďalej len „poistná zmluva“) dohodnutej medzi touto bankou ako poistníkom a spoločnosťou Ocidental, ktorá je poisťovacou spoločnosťou, na základe ktorej je Ocidental povinná zaplatiť splátky vyplývajúce z uvedenej zmluvy o úvere v prípade trvalej invalidity LP.
- 13 Počas plnenia uvedenej zmluvy o úvere postihla LP trvalá invalidita. Ocidental však odmietla plniť túto poistnú zmluvu vzhľadom na to, že bola neplatná z dôvodu nepresných a/alebo neúplných vyhlásení LP o zdravotnom stave v čase uzavretia uvedenej poistnej zmluvy. Ocidental sa tiež odvolávala na uplatniteľnosť podmienok tejto zmluvy, ktoré stanovujú vylúčenie krytia rizika trvalej invalidity poisteného v dôsledku chorôb pred uzavretím tej istej poistnej zmluvy.
- 14 LP podala žalobu, ktorou sa v podstate domáhala, aby bola spoločnosti Ocidental uložená povinnosť zaplatiť banke zostávajúcu sumu úveru po dátume, keď bola konštatovaná jej trvalá invalidita, ako aj povinnosť zaplatiť LP splátky úveru, ktoré ona a jej manžel museli po tomto dátume zaplatiť banke. Podľa informácií uvedených v návrhu na začatie prejudiciálneho konania LP na podporu svojej žaloby uviedla, že zdravotné údaje uvedené v ponuke na pristúpenie k poistnej zmluve vyplnil zamestnanec banky, ktorý jej túto zmluvu predložil na podpis, že nevyplnil nijaký dotazník týkajúci sa jej zdravotného stavu a že túto ponuku na pristúpenie podpísala. Žiadna zmluvná podmienka týkajúca sa vylúčenia krytia poisteného rizika jej nebola ani prečítaná ani vysvetlená. Z tohto dôvodu by sa mali podmienky o vylúčení považovať za neexistujúce a bez právnych účinkov.
- 15 Banke bol povolený vstup do konania ako vedľajšiemu účastníkovi na podporu návrhov LP.
- 16 Prvostupňový súd dospel k záveru, že poistná zmluva je neplatná z dôvodu nepresných alebo neúplných vyhlásení LP, pričom jej žalobu zamietol.
- 17 Odvolaniu LP proti tomuto rozhodnutiu o zamietnutí čiastočne vyhovel Tribunal da Relação do Porto (Odvolací súd Porto, Portugalsko), ktorý v rámci uplatnenia zákonného dekrétu č. 446/85, ale bez toho, aby preskúmal otázku z hľadiska osobitnej právnej úpravy týkajúcej sa skupinového poistenia, ktorú zaviedol zákonný dekrét č. 176/95, v podstate usúdil, že poistná zmluva je platná, ale podmienky o vylúčení krytia poisteného rizika treba považovať za neexistujúce, keďže neboli oznámené LP.
- 18 Ocidental podala proti tomuto rozhodnutiu kasačný opravný prostriedok na Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd, Portugalsko), vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania.
- 19 Tento súd sa domnieva, že ústrednou otázkou vo veci samej je, či za okolností, o aké ide vo veci samej, je poisťovacia spoločnosť povinná oznámiť strane, ktorá pristupuje k poistnej zmluve, podmienky tejto zmluvy, vrátane podmienok týkajúcich sa jej neplatnosti, ako aj podmienky týkajúce sa vylúčenia alebo obmedzenia krytia poisteného rizika. Okrem toho za predpokladu, že by poistník mal takúto oznamovaciu povinnosť, bolo by tiež potrebné vedieť, či voči poisťovacej spoločnosti možno namietat nesplnenie tejto povinnosti poistníkom, v tomto prípade bankou.

- 20 V tejto súvislosti vnútroštátny súd uvádza, že portugalská judikatúra nie je jednotná. Podľa jedného z prístupov predstavuje legislatívny režim týkajúci sa skupinových poistení, zavedený zákonným dekrétom č. 176/95, osobitný režim, ktorý vylučuje uplatnenie všeobecnej právnej úpravy týkajúcej sa podmienok, ktoré neboli individuálne dohodnuté, stanovenej zákonným dekrétom č. 446/85. Z toho vyplýva, že poisťiteľ nie je viazaný povinnosťou poskytnúť informácie a oznamovacou povinnosťou, pokiaľ ide o všeobecné podmienky skupinovej poistnej zmluvy, pričom tieto povinnosti má podľa článku 4 zákonného dekrétu č. 176/95 poisťník, v dôsledku čoho nemôže poistený namietat voči poisťiteľovi nesplnenie týchto povinností.
- 21 Na základe iného prístupu vyplývajúceho z judikatúry tento osobitný režim nevylučuje uplatnenie všeobecnej právnej úpravy stanovenej zákonným dekrétom č. 446/85. Tento zákonný dekrét ukladá povinnosť oznámiť osobám prístupujúcim k zmluve všeobecné podmienky tejto zmluvy a vylúčenie uplatnenia týchto podmienok v prípade nesplnenia tejto povinnosti. Podľa vnútroštátneho súdu treba teda vychádzať buď z toho, že poisťiteľ je viazaný uvedenou povinnosťou poskytnúť informácie a uvedenou oznamovacou povinnosťou, alebo z toho, že voči poisťiteľovi možno namietat nesplnenie tých istých povinností poisťníkom.
- 22 Vnútroštátny súd odkazom na judikatúru Súdneho dvora vyjadruje pochybnosti, pokiaľ ide o zlučiteľnosť prvého prístupu uvedeného v bode 20 tohto rozsudku s potrebným účinkom, ktorý musí vnútroštátny súd priznať ochrane spotrebiteľa poskytovanej smernicou 93/13, a to najmä vzhľadom na jeho povinnosť posúdiť transparentnosť a nekalú povahu zmluvných podmienok.
- 23 Za týchto podmienok Supremo Tribunal de Justiça (Najvyšší súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:
- „1. Má sa článok 5 smernice [93/13], ktorý stanovuje, že „podmienky ponúkané spotrebiteľovi... musia byť vždy... vypracované [jasne a] zrozumiteľne“, vykladať vzhľadom na dvadsať odôvodnenie uvedenej smernice v tom zmysle, že vyžaduje, aby mal spotrebiteľ vždy možnosť oboznámiť sa so všetkými podmienkami?
2. Má sa článok 4 ods. 2 smernice [93/13], ktorý stanovuje ako požiadavku na vylúčenie preskúmania podmienok týkajúcich sa hlavného predmetu zmluvy, aby „tieto podmienky [boli jasné a] zrozumiteľné“, vykladať v tom zmysle, že vyžaduje, aby mal spotrebiteľ vždy možnosť oboznámiť sa s takýmito podmienkami?
3. V kontexte vnútroštátnej právnej úpravy, ktorá umožňuje súdne preskúmanie nekalej povahy podmienok, ktoré neboli individuálne dohodnuté, pokiaľ ide o definíciu hlavného predmetu zmluvy: i) bráni článok 3 ods. 1 smernice [93/13] vykladaný v súlade s [bodom 1 písm. i)] indikatívneho zoznamu uvedeného v článku 3 ods. 3 uvedenej smernice tomu, aby poisťiteľ mohol v súvislosti so skupinovou poistnou zmluvou príspevkového typu uplatniť voči poistenému podmienku o vylúčení alebo obmedzení krytia poisteného rizika, ktorá mu nebola oznámená, a s ktorou sa v dôsledku toho nemohol oboznámiť, a to ii) aj vtedy, keď súčasne v prípade nesplnenia povinnosti poskytnúť informácie/oznamovacej povinnosti, pokiaľ ide o podmienky, vnútroštátna právna úprava stanovuje zodpovednosť poisťníka za škody spôsobené poistenému, čo však vo všeobecnosti nestavia poisteného do situácie, v ktorej by sa nachádzal, ak by mal prospech z poistného krytia?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej a druhej otázke

- 24 Svojou prvou a druhou otázkou, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 4 ods. 2 a článok 5 smernice 93/13 v spojení s dvadsiatym odôvodnením tejto smernice majú vykladať v tom zmysle, že spotrebiteľ musí mať vždy možnosť oboznámiť sa pred uzavretím zmluvy s podmienkami týkajúcimi sa hlavného predmetu tejto zmluvy, či dokonca so všetkými podmienkami uvedenej zmluvy.
- 25 Podľa článku 5 prvej vety tejto smernice musia byť podmienky spotrebiteľských zmlúv v písomnej forme vždy vypracované jasne a zrozumiteľne. Súdny dvor už spresnil, že takáto požiadavka má rovnaký rozsah ako požiadavka uvedená v článku 4 ods. 2 uvedenej smernice, podľa ktorej sa na výnimku stanovenú v tomto poslednom uvedenom ustanovení vzťahuje mechanizmus preskúmania nekalej povahy týchto podmienok vnútroštátnym súdom, najmä tých, ktoré sa týkajú hlavného predmetu zmluvy, a to pod podmienkou, že uvedené podmienky sú vypracované jasne a zrozumiteľne (pozri v tomto zmysle rozsudky z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 69, ako aj z 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, bod 46).
- 26 Súdny dvor spresnil, že požiadavka transparentnosti zmluvných podmienok, ako vyplýva z týchto ustanovení, musí byť chápaná extenzívne a nemôže byť obmedzená len na zrozumiteľnosť týchto podmienok z formálneho a gramatického hľadiska. Táto požiadavka vyžaduje, aby priemerný spotrebiteľ, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, bol schopný pochopiť konkrétne fungovanie takejto podmienky a posúdiť tak na základe presných a zrozumiteľných kritérií potenciálne významné ekonomické dôsledky tejto zmluvnej podmienky na jeho povinnosti (pozri v tomto zmysle rozsudky z 10. júna 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-609/19, EU:C:2021:469, body 42 a 43, ako aj z 10. júna 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 až C-782/19, EU:C:2021:470, body 63 a 64, ako aj citovanú judikatúru).
- 27 Pokiaľ ide o okamih, v ktorom sa tieto skutočnosti musia spotrebiteľovi oznámiť, Súdny dvor už rozhodol, že poskytnutie informácie o zmluvných podmienkach a dôsledkoch uzavretia zmluvy pred týmto uzavretím má pre spotrebiteľa zásadný význam, keďže najmä na základe tejto informácie sa spotrebiteľ rozhodne, či chce byť viazaný podmienkami, ktoré vopred vypracoval predajca alebo dodávateľ [pozri v tomto zmysle rozsudky z 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo a i., C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, bod 50, ako aj citovanú judikatúru, a z 12. januára 2023, D. V. (Odmena advokáta – Zásada hodinovej sadzby), C-395/21, EU:C:2023:14, bod 39, ako aj citovanú judikatúru].
- 28 V prípade, ako je to vo veci samej, keď spotrebiteľ pristúpil ku skupinovej poisťovnej zmluve pri uzavretí zmluvy o úvere, Súdny dvor teda konštatoval, že na účely dodržania požiadavky transparentnosti zmluvných podmienok má pre spotrebiteľa zásadný význam informácia poskytnutá pred uzavretím zmluvy týkajúca sa podmienok jeho záväzku, ako aj najmä uvedenie osobitostí mechanizmu úhrady dlžných splátok veriteľovi v prípade trvalej invalidity dlžníka, aby bol tento spotrebiteľ schopný na základe presných a zrozumiteľných kritérií posúdiť ekonomické dôsledky, ktoré z toho pre neho vyplývajú. Táto informácia a toto uvedenie osobitostí sú totiž nevyhnutné na to, aby bol rozsah dotknutej podmienky pochopený spotrebiteľom, od ktorého nemožno pri uzatváraní viazaných zmlúv vyžadovať rovnakú obozretnosť, pokiaľ ide o rozsah

rizík, na ktoré sa vzťahuje táto poisťná zmluva, ako v prípade, keď by túto zmluvu a úverovú zmluvu uzavrel samostatne (pozri v tomto zmysle rozsudok z 23. apríla 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, body 41 a 48).

- 29 Keďže požiadavka transparentnosti zmluvných podmienok, ktorú takto vykladá Súdny dvor, má za následok povinnosť poskytnúť spotrebiteľovi pred uzavretím zmluvy všetky informácie potrebné na to, aby spotrebiteľ mohol pochopiť ekonomické dôsledky týchto podmienok a rozhodnúť sa s úplnou znalosťou veci uzatvoriť zmluvu, táto požiadavka nevyhnutne predpokladá, aby mal spotrebiteľ pred uzavretím zmluvy možnosť oboznámiť sa so všetkými jej podmienkami.
- 30 Okolnosť, či sa tieto podmienky týkajú alebo netýkajú hlavného predmetu tejto zmluvy, je v tejto súvislosti irelevantná. Na to, aby sa totiž spotrebiteľ v súlade s cieľom sledovaným uvedenou požiadavkou transparentnosti mohol so znalosťou veci rozhodnúť, či chce byť viazaný podmienkami, ktoré vopred vypracoval predajca alebo dodávateľ, musí sa pred prijatím takéhoto rozhodnutia nevyhnutne oboznámiť s celou uvedenou zmluvou, keďže práve súbor jej podmienok určuje najmä práva a povinnosti, ktoré spotrebiteľovi vyplývajú zo samotnej zmluvy. Súdny dvor okrem toho už objasnil, že tá istá požiadavka transparentnosti sa uplatňuje aj vtedy, ak sa podmienka týka hlavného predmetu zmluvy (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, body 46 a 47, ako aj citovanú judikatúru).
- 31 Takúto požiadavku predchádzajúceho oboznámenia sa so všetkými podmienkami zmluvy napokon jasne zdôrazňuje dvadsiate odôvodnenie smernice 93/13, podľa ktorého nielenže zmluvy musia byť vypracované jasne a zrozumiteľne, ale spotrebiteľ musí mať skutočne príležitosť preskúmať všetky podmienky. Normotvorca Európskej únie tak zdôraznil záujem na predchádzajúcom oboznámení sa so všetkými podmienkami zmluvy, aby sa spotrebiteľ mohol so znalosťou veci rozhodnúť, či chce byť týmito podmienkami viazaný.
- 32 Okrem toho, keďže vnútroštátny súd uvádza, že portugalská právna úprava týkajúca sa skupinových poistení predstavuje podľa určitého výkladu judikatúry *lex specialis*, ktorý vylučuje uplatnenie všeobecnej právnej úpravy týkajúcej sa podmienok, ktoré neboli individuálne dohodnuté, treba pripomenúť, že požiadavku transparentnosti zmluvných podmienok stanovenú smernicou 93/13 nemožno vylúčiť z dôvodu, že existuje osobitný právny režim uplatniteľný na určitý typ zmlúv. Podľa ustálenej judikatúry totiž smernica 93/13 definuje zmluvy, na ktoré sa vzťahuje, práve odkazom na určitú vlastnosť zmluvných strán (pozri v tomto zmysle rozsudok z 21. marca 2019, Pouvin a Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, bod 23, ako aj citovanú judikatúru, a uznesenie z 10. júna 2021, X Bank, C-198/20, neuvverejnené, EU:C:2021:481, bod 24).
- 33 V tejto súvislosti treba takisto pripomenúť, že zásada konformného výkladu vyžaduje, aby vnútroštátne súdy urobili všetko, čo je v ich právomoci, pričom zohľadnia vnútroštátne právo ako celok a uplatnia výkladové metódy, ktoré toto právo uznáva, aby zaručili úplnú účinnosť predmetnej smernice a dospeli k riešeniu, ktoré je v súlade s účelom sledovaným touto smernicou (rozsudok zo 6. novembra 2018, Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, C-684/16, EU:C:2018:874, bod 59 a citovaná judikatúra).
- 34 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na prvú a druhú otázku odpovedať tak, že článok 4 ods. 2 a článok 5 smernice 93/13 v spojení s dvadsiatym odôvodnením tejto smernice sa majú vykladať v tom zmysle, že spotrebiteľ musí mať vždy možnosť oboznámiť sa pred uzavretím zmluvy so všetkými podmienkami, ktoré zmluva obsahuje.

O tretej otázke

- 35 Podľa ustálenej judikatúry v rámci spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdny dvorom zakotvenej v článku 267 ZFEÚ Súdny dvor prináleží poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď, ktorá mu umožní rozhodnúť o spore, ktorý prejednáva. V tomto ohľade je povinnosťou Súdneho dvora v prípade potreby preformulovať otázky, ktoré sú mu položené, a v tejto súvislosti vykladať všetky ustanovenia práva Únie, ktoré vnútroštátne súdy potrebujú na rozhodovanie o sporoch, ktoré im boli predložené, aj keď tieto ustanovenia nie sú výslovne spomenuté v otázkach položených Súdny dvor týmto súdmi (pozri najmä rozsudok zo 4. októbra 2018, Kamenova, C-105/17, EU:C:2018:808, bod 21 a citovanú judikatúru).
- 36 V tejto súvislosti treba v prvom rade konštatovať, že svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd pýta na výklad článku 3 ods. 1 a 3 smernice 93/13 v spojení s bodom 1 písm. i) prílohy tejto smernice a na dôsledky tohto výkladu na skutočnosť, že poisťovacia spoločnosť voči spotrebiteľovi v rámci skupinovej poisťovnej zmluvy uplatňuje podmienku o vylúčení alebo obmedzení krytia poisteného rizika, s ktorou sa tento spotrebiteľ nemohol oboznámiť pred uzavretím tejto zmluvy. Hoci z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že v prejednávanej veci sa spotrebiteľ nemohol oboznámiť s dotknutými podmienkami pred uzavretím poisťovnej zmluvy, o ktorú ide vo veci samej, tento súd neuvádza, že táto zmluva obsahuje podmienku, ktorej cieľom alebo účinkom je, ako uvádza bod 1 písm. i) tejto prílohy, „neodvolateľne zaviazat spotrebiteľa k podmienkam, s ktorými sa skutočne nemohol oboznámiť pred uzavretím zmluvy“. Z toho vyplýva, že nie je potrebné skúmať túto otázku z hľadiska článku 3 ods. 3 tejto smernice ani uvedenej prílohy.
- 37 V druhom rade z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že uvedenou otázkou sa uvedený vnútroštátny súd na jednej strane pýta na to, aké má neoboznámenie sa s takými podmienkami týkajúcimi sa hlavného predmetu zmluvy, akými sú podmienky týkajúce sa vylúčenia alebo obmedzenia krytia poisteného rizika, pred uzavretím tejto zmluvy dôsledky na posúdenie nekalej povahy týchto podmienok, ako aj na druhej strane, či sa takéto podmienky, pokiaľ neboli spotrebiteľovi vopred oznámené, môžu voči spotrebiteľovi uplatniť, ak sa s nimi nemohol oboznámiť, a či skutočnosť, že poisťník by mohol byť zodpovedný za toto neoboznámenie sa, predstavuje faktor, ktorý sa musí zohľadniť na účely tohto posúdenia.
- 38 V dôsledku toho treba konštatovať, že svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 3 ods. 1 a články 4 až 6 smernice 93/13 majú vykladať v tom zmysle, že podmienku v poisťovnej zmluve týkajúcu sa vylúčenia alebo obmedzenia krytia poisteného rizika, s ktorou sa spotrebiteľ nemohol oboznámiť pred uzavretím tejto zmluvy, možno voči tomuto spotrebiteľovi namietat, a to aj v prípade, ak poisťník môže byť zodpovedný za takéto neoboznámenie sa, a napriek tomu, že takéto zodpovednosť nestavia uvedeného spotrebiteľa do rovnakej situácie, v akej by sa nachádzal, keby mal prospech z tohto krytia.
- 39 Podľa ustálenej judikatúry sa právomoc Súdneho dvora týkajúca sa preskúmania prípadnej nekalej povahy zmluvnej podmienky v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13 týka výkladu kritérií, ktoré vnútroštátny súd môže alebo musí uplatniť pri preskúmaní tejto podmienky z hľadiska ustanovení tejto smernice. Tomuto súdu teda prináleží, aby so zreteľom na tieto kritériá rozhodol o konkrétnej kvalifikácii osobitnej zmluvnej podmienky v závislosti od okolností prejednávanej veci. Z uvedeného vyplýva, že Súdny dvor sa musí obmedziť na to, aby vnútroštátnemu súdu poskytol údaje, ktoré musí tento súd zohľadniť pri posúdení nekalej povahy dotknutej podmienky (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. septembra 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 a C-252/19, EU:C:2020:631, bod 91, ako aj citovanú judikatúru).

- 40 V tejto súvislosti treba v prvom rade pripomenúť, že v súvislosti s článkom 5 smernice 93/13 predstavuje transparentná povaha zmluvnej podmienky jednu zo skutočností, ktorú treba zohľadniť v rámci posúdenia nekalej povahy tejto podmienky, ktoré má vykonať vnútroštátny súd na základe článku 3 ods. 1 tejto smernice [rozsudok z 12. januára 2023, D. V. (Odmena advokáta – Zásada hodinovej sadzby), C-395/21, EU:C:2023:14, bod 47 a citovaná judikatúra].
- 41 Hoci netransparentná povaha zmluvnej podmienky z dôvodu jej nejasnosti alebo nezrozumiteľnosti môže predstavovať skutočnosť, ktorú treba zohľadniť v rámci posúdenia nekalej povahy tejto podmienky, nedostatok transparentnosti z dôvodu nemožnosti spotrebiteľa oboznámiť sa s uvedenou podmienkou pred uzavretím predmetnej zmluvy môže tým skôr predstavovať takúto skutočnosť.
- 42 V druhom rade v rámci posúdenia nekalej povahy zmluvnej podmienky, ktoré prináleží vykonať vnútroštátnemu súdu podľa článku 3 ods. 1 smernice 93/13, tomuto súdu prináleží, aby najskôr posúdil možné nedodržanie požiadavky dobrej viery a následne existenciu prípadnej značnej nerovnováhy na úkor spotrebiteľa v zmysle tohto ustanovenia (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. októbra 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, bod 49, ako aj citovanú judikatúru). V súlade s článkom 4 ods. 1 tejto smernice musí uvedený súd vykonať toto posúdenie najmä vzhľadom na okamih uzavretia zmluvy a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy.
- 43 Na jednej strane, pokiaľ ide o požiadavku dobrej viery, treba uviesť, ako vyplýva zo šestnásteho odôvodnenia smernice 93/13, že v rámci posúdenia dobrej viery musí vnútroštátny súd zohľadniť najmä stabilitu zmluvného postavenia strán a otázku, či bol spotrebiteľ nejakým spôsobom motivovaný, aby súhlasil s dotknutou podmienkou.
- 44 V prejednávanej veci s výhradou overenia, ktoré prináleží vykonať vnútroštátnemu súdu, LP vo svojich písomných pripomienkach v tejto súvislosti tvrdila, že sa „vyžadovalo“, aby ona a jej manžel podpísali poisťnú zmluvu s cieľom získať predmetný bankový úver na účely kúpy majetku. Pri tejto príležitosti iba podpísali ponuku na pristúpenie k tejto zmluve, ktorú im predložila banka, bez toho, aby boli informovaní o celom jej obsahu. Túto ponuku na pristúpenie vyplnil zamestnanec banky, ktorý im predložil uvedenú zmluvu na podpis. LP uvedenú ponuku podpísala bez toho, aby jej bola prečítaná akákoľvek podmienka o vylúčení dohodnutého krytia poisteného rizika.
- 45 Na druhej strane, pokiaľ ide o otázku, či napriek požiadavke dobrej viery spôsobuje zmluvná podmienka v neprospech spotrebiteľa značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán vyplývajúcich z tejto zmluvy, vnútroštátny súd musí podľa ustálenej judikatúry overiť, či predajca alebo dodávateľ, ktorý zaobchádza so spotrebiteľom čestne a rovnocenne, mohol rozumne očakávať, že by tento spotrebiteľ súhlasil s touto podmienkou po individuálnom dojednaní (pozri najmä rozsudky z 3. septembra 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 a C-252/19, EU:C:2020:631, bod 93, ako aj citovanú judikatúru, a z 10. júna 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 až C-782/19, EU:C:2021:470, bod 98, ako aj citovanú judikatúru).
- 46 Preto na účely posúdenia, či také podmienky zmluvy, o aké ide vo veci samej, spôsobujú takúto nerovnováhu v neprospech spotrebiteľa, treba zohľadniť všetky okolnosti, o ktorých mohol predajca alebo dodávateľ alebo jeho zástupca vedieť v čase uzavretia tejto zmluvy a ktoré mohli mať vplyv na neskoršie plnenie uvedenej zmluvy. Vnútroštátny súd tak bude musieť určiť, či

spotrebiteľ dostal všetky informácie, ktoré môžu mať vplyv na rozsah jeho povinností vyplývajúcich z tej istej zmluvy a ktoré mu umožňujú posúdiť najmä dôsledky, ktoré z tejto zmluvy vyplývajú.

- 47 V tejto súvislosti okolnosť, že spotrebiteľ sa nemohol oboznámiť so zmluvnou podmienkou pred uzavretím predmetnej zmluvy, predstavuje podstatný prvok pri posúdení prípadnej nekalej povahy tejto podmienky, keďže táto okolnosť mohla viesť spotrebiteľa k tomu, aby prijal záväzky, ktoré by inak neprijal, a v dôsledku toho by mohla spôsobiť značnú nerovnováhu vo vzájomných povinnostiach zmluvných strán tejto zmluvy.
- 48 V prejednávanej veci LP nemala príležitosť oboznámiť sa s podmienkami poistnej zmluvy týkajúcimi sa vylúčenia alebo obmedzenia krytia poisteného rizika, ani informovať Ocidental o svojom zdravotnom stave v čase uzavretia tejto zmluvy, keďže pri pristúpení k uvedenej zmluve nevyplnila nijaký dotazník týkajúci sa jej zdravotného stavu.
- 49 Za týchto okolností, ktoré musí overiť vnútroštátny súd, uplatnenie takýchto podmienok o vylúčení alebo obmedzení krytia poisteného rizika má za následok, že spotrebiteľ nemá viac nárok na toto krytie v prípade, že dôjde k naplneniu tohto rizika, a že v zásade musí odo dňa konštatovania trvalej invalidity spôsobenej už existujúcim zdravotným problémom, o ktorom nemal príležitosť informovať poistiteľa, zaplatiť sám zostávajúce dlžné splátky úveru. Prípadne by musel zaplatiť aspoň časť týchto splátok, ak je podľa uplatniteľnej vnútroštátnej právnej úpravy, o akú ide vo veci samej, banka zodpovedná za škodu spôsobenú neoznámením týchto podmienok, a to bez toho, aby to stávalo tohto spotrebiteľa do rovnakej situácie, v akej by sa nachádzal, ak by mal prospech z uvedeného krytia. Uvedený spotrebiteľ sa tak môže ocitnúť v situácii, keď vzhľadom na stratu príjmu vyplývajúcu z jeho trvalej invalidity bude pre neho ťažké, ba až nemožné, splácať tieto splátky, hoci práve proti tomuto riziku sa chcel poistiť uzavretím takej poistnej zmluvy, o akú ide vo veci samej.
- 50 Predajca alebo dodávateľ tým, že neumožnil dotknutému spotrebiteľovi oboznámiť sa pred uzavretím tejto zmluvy s informáciami týkajúcimi sa uvedených zmluvných podmienok a všetkých dôsledkov uzavretia uvedenej zmluvy, tak prenáša uvedené riziko vyplývajúce z prípadnej trvalej invalidity úplne alebo aspoň čiastočne na tohto spotrebiteľa.
- 51 Ak by vnútroštátny súd mal v nadväznosti na posúdenie osobitných okolností prejednávanej veci dospieť k záveru, že v prejednávanej veci napriek požiadavke dobrej viery nemohla Ocidental odôvodnene očakávať, že pri dodržaní požiadavky transparentnosti voči LP bude LP v nadväznosti na individuálne dojednanie súhlasiť s predmetnými zmluvnými podmienkami, tento súd bude musieť dospieť k záveru o ich nekalej povahe.
- 52 Podľa ustálenej judikatúry platí, že ak už bola zmluvná podmienka vyhlásená za nekalú, a teda neplatnú, prináleží vnútroštátnemu súdu, aby v súlade s článkom 6 ods. 1 smernice 93/13 neuplatnil túto podmienku tak, aby už nemala záväzné účinky voči spotrebiteľovi, pokiaľ proti tomu tento spotrebiteľ nenamieta (rozsudok zo 16. júla 2020, Caixabank a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 a C-259/19, EU:C:2020:578, bod 50).
- 53 V prejednávanej veci z toho vyplýva, že podmienku o vylúčení alebo obmedzení krytia poisteného rizika nemožno voči LP uplatniť. Tento záver nemôže spochybniť taká vnútroštátna právna úprava, akú uvádza vnútroštátny súd, podľa ktorej poistník, ktorý si nesplnil povinnosť oznámiť zmluvné podmienky, ktorá mu vyplýva z tejto právnej úpravy, môže byť povinný nahradiť škodu vyplývajúcu z takéhoto neoznámenia, a to bez toho, aby umožnila navrátiť právnu a skutkovú

situáciu, v ktorej by sa spotrebiteľ nachádzal, ak by mal prospech z tohto krytia. Uvedená právna úprava, ktorá sa týka dôsledkov tohto neoznámene v oblasti občianskoprávnej zodpovednosti, nemôže mať vplyv na nemožnosť namietat voči spotrebiteľovi zmluvnú podmienku považovanú za nekalú podľa smernice 93/13.

- 54 Navyše podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora určenie nekalej povahy podmienky obsiahnutej v zmluve musí umožniť navrátenie právnej a skutkovej situácie, v ktorej by sa spotrebiteľ nachádzal, ak by táto nekalá podmienka neexistovala [rozsudok z 12. januára 2023, D. V. (Odmena advokáta – Zásada hodinovej sadzby), C-395/21, EU:C:2023:14, bod 54 a citovaná judikatúra].
- 55 Nemožnosť namietat takúto zmluvnú podmienku, ktorá sa považuje za nekalú, voči spotrebiteľovi však nemá vplyv na prípadné dôsledky v oblasti občianskoprávnej zodpovednosti poistníka voči poistiteľovi, ktoré vyplývajú z toho, že poistník neoznámil spotrebiteľovi túto podmienku.
- 56 Zo všetkých predchádzajúcich úvah vyplýva, že článok 3 ods. 1 a články 4 až 6 smernice 93/13 sa majú vykladať v tom zmysle, že ak je podmienka v poistnej zmluve týkajúca sa vylúčenia alebo obmedzenia krytia poisteného rizika, s ktorou sa dotknutý spotrebiteľ nemohol oboznámiť pred uzavretím tejto zmluvy, vnútroštátnym súdom kvalifikovaná ako nekalá, je tento súd povinný neuplatniť túto podmienku, aby voči tomuto spotrebiteľovi nevyvolávala záväzné účinky.

O trovách

- 57 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (deviata komora) rozhodol takto:

1. Článok 4 ods. 2 a článok 5 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách v spojení s dvadsiatym odôvodnením tejto smernice

sa majú vykladať v tom zmysle, že:

spotrebiteľ musí mať vždy možnosť oboznámiť sa pred uzavretím zmluvy so všetkými podmienkami, ktoré zmluva obsahuje.

2. Článok 3 ods. 1 a články 4 až 6 smernice 93/13

sa majú vykladať v tom zmysle, že:

ak je podmienka v poistnej zmluve týkajúca sa vylúčenia alebo obmedzenia krytia poisteného rizika, s ktorou sa dotknutý spotrebiteľ nemohol oboznámiť pred uzavretím tejto zmluvy, vnútroštátnym súdom kvalifikovaná ako nekalá, je tento súd povinný neuplatniť túto podmienku, aby voči tomuto spotrebiteľovi nevyvolávala záväzné účinky.

Podpisy